

Camping de Wulp, Kraaierslaan 25 in Noordwijk

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

J.A.G. van Rooij

Colofon

ADC Rapport 3639

Camping de Wulp, Kraaierslaan 25 in Noordwijk

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

Auteur: J.A.G. van Rooij

In opdracht van: BOOT Organiserend Ingenieursburo B.V.

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 12 juni 2014

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: concept

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

R.M. van der Zee

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten

Postbus 1513

3800 BM Amersfoort

Tel 033-299 81 81

Fax 033-299 81 80

Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding en administratieve gegevens	6
2	Bureauonderzoek	7
2.1	Doelstelling en vraagstelling	7
2.2	Methodiek	7
2.3	Resultaten	7
2.4	Gespecificeerde verwachting en conclusie	12
3	Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	13
3.1	Plan van Aanpak	13
3.2	Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	14
3.3	Conclusies	15
4	Aanbeveling	16
	Literatuur	16
	Geraadpleegde websites	17
	Lijst van afbeeldingen en tabellen	17
	Bijlage 1 Boorgegevens	

Samenvatting

In opdracht van BOOT Organiserend Ingenieursburo B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in mei en juni 2014 een bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Camping de Wulp, aan de Kraaierslaan 25 te Noordwijk. In het plangebied zullen recreatiewoningen worden gebouwd.

Op basis van het bureauonderzoek bevindt het plangebied zich grotendeels in een voormalige strandvlakte. Het uiterste zuiden is gelegen op de strandwal van Noordwijkerhout. Deze is gevormd omstreeks 2000 v. Chr. In de ondergrond werden daarom duin- en strandafzettingen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort) verwacht. Aan het maaiveld moest rekening gehouden worden met de aanwezigheid van archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en/of Nieuwe Tijd. Feit is echter dat de percelen volgens de historische kaarten vanaf de 17^e als weiland gebruikt zijn. De aanwezigheid van waarden uit de Nieuwe tijd wordt daarom klein geacht.

Teneinde deze verwachting te toetsen en aan te vullen werd in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Hieruit kwam naar voren dat het onderste aangeboorde pakket uit onverstoorde kalkrijke strandafzettingen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort) bestaat. In het zand zijn verspoelde plantenresten, schelpenfragmenten en sporadisch veenlagen aanwezig. In de boring 5 wordt het zand afgedekt door een 55 cm dikke laag zandig veen (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen Laagpakket). In de overige boringen ontbreekt deze veenlaag en gaan de onverstoorde strandafzettingen met een scherpe grens over naar een sterk humeus en omgewerkt pakket zand. Mogelijk is in dit pakket de oorspronkelijk aanwezige veenlaag opgenomen. Vanaf gemiddeld 60 cm –mv tot aan het maaiveld is een pakket omgewerkt en/of deels opgehoogd zand aanwezig, dat bruine en grijze vlekken bevat.

In het plangebied zijn in de onverstoorde strandafzettingen geen aanwijzingen, zoals humeuze bodems of ontcalcite niveaus, aangetroffen die wijzen op een mogelijk archeologisch niveau. De aangetroffen bodems wijzen erop dat het plangebied tijdens de vorming van de strandafzettingen nagenoeg onder constante invloed van de zee is geweest. Hier werd in het verleden niet geleefd. Op de onverstoorte strandafzettingen is een gemiddeld 100 cm dikke laag omgewerkt zand aanwezig. De kans op intacte archeologische resten in de bovengrond wordt derhalve zeer klein geacht.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van BOOT Organiserend Ingenieursburo B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in mei en juni 2014 een bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Camping de Wulp, aan de Kraaierslaan 25 te Noordwijk. In het plangebied zullen recreatiewoningen worden gebouwd.

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid geldt voor het noordelijke deel van het gebied een middelhoge archeologische verwachting. In deze zone is een onderzoeksplicht bij een minimale bodemverstoring met een oppervlakte van 500 m² en een diepte van 50 cm. Voor het centrale tot zuidelijke deel is een lage archeologische verwachting vastgesteld. Hier dient alleen onderzoek plaats te vinden in gebieden groter dan 50.000 m² en bodemingrepen dieper dan 50 cm. In het uiterste zuidoostelijke deel van het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting. In deze beleidszone dient archeologisch onderzoek plaats te vinden in gebieden groter dan 100 m² en bodemverstoringen dieper dan 50 cm -mv.¹ Om in deze zones een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3).² Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Noordwijk heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Opdrachtgever:	BOOT Organiserend Ingenieursburo B.V.
Soort onderzoek:	Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek
Aanleiding:	Bouw recreatiewoningen
Locatie:	Kraaierslaan 25
Plaats:	Noordwijk
Gemeente:	Noordwijk
Provincie:	Zuid-Holland
Kadastrale gegevens:	Onbekend
Kaartblad:	24H
Oppervlakte plangebied	2,8 ha
Coördinaten:	92.887 / 476.648; 92.048 / 476.445; 92.903 / 476.435; 92.791 / 476.571.
Bevoegde overheid:	Gemeente Noordwijk
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Dhr. H. Siemons
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	61.705
ADC-projectcode:	4160336
Auteur:	J.A.G. van Rooij
Autorisatie:	R.M. van der Zee
Periode van uitvoering:	Mei en juni 2014
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-owzy-sh

¹ Groot & Wilbers 2010.

² SIKB 2010.

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op afbeeldingen 1 en 2.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 600 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

In het plangebied zijn de volgende ingrepen gepland:

Aard ingreep:	Bouw recreatiewoningen
Wijze fundering:	Op palen
Onderkeldering:	Nee
Diepte bodemverstoring:	Minimaal 50 cm -mv
Oppervlakte bodemverstoring:	Gehele plangebied
Verwachte wijziging grondwaterstand:	Onbekend
Toekomstige ligging boven- en ondergrondse infrastructuur:	Onbekend
Toekomstige ligging verharding:	Rondom de recreatiewoningen zullen wegen worden aangelegd.

Op dit moment is het plangebied in gebruik als een camping, met tenten en stacaravans. Volgens de huidige plannen zullen in het gebied recreatiewoningen worden gebouwd (afb. 3). De verwachte bodemverstoring zal minimaal 50 cm –mv bedragen. De reeds aanwezige stenen bebouwing (santiargebouwen, woning, receptie en cafetaria) zullen worden behouden.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:600.000 ³	Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort (Strandzanden), mogelijk afgedekt door Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Schoorl (Jonge Duinen)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁴	In het noordelijke tot centrale deel ingesloten strandvlakte al dan niet met vervlakte duinen (2M40) en in het zuidelijke deel vlakte ontstaan door afgraving en/of egalisatie van duinen / strandwal (1M39).
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁵	Gekarteerd als bebouwd, maar gezien landschappelijke ligging (vergraven) vlakvaaggronden met matig fijn zand (Zn50A-II) en mogelijk in het zuidelijke deel kalkhoudende enkeerdgronden met matig fijn zand (EZ50A-II).
Bodemkaart van de Bloembollenstreek ⁶	Noordelijke deel strandvlakte-zandgrond dunner dan 1 meter op veen (Wv2) en zuidelijke deel kalkloze zanderijgrond (Wz4)
Geogenetische kaart gemeente Noordwijk ⁷	Uiterste zuidoostelijke deel: strandwal Zuidelijke tot centrale deel: afgegraven / geëgaliseerd Noordelijke deel: strandvlakte
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ⁸	Circa 90 cm +NAP

Nederland heeft tijdens de huidige geologische periode van het Kwartair meerdere ijstijden gekend. Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien, dat duurde van circa 120.000 tot 10.000 jaar geleden, heersten er in Nederland periglaciaire condities en stond de zeespiegel 120 m lager dan tegenwoordig. Ongeveer 10.000 jaar geleden ging de laatste ijstijd over in de relatief warme periode waarin we ons nu bevinden, het Holoceen. Deze belangrijke temperatuurstijging had tot gevolg dat de ijskappen uit het Weichselien begonnen af te smelten en de zeespiegel sterk begon

³ de Mulder, *et al.* 2003.

⁴ Berg 1989.

⁵ Vos, *et al.* 1992.

⁶ Van der Meer 1950.

⁷ Groot & Wilbers 2010.

⁸ <http://www.ahn.nl/viewer>

te stijgen. Ook de vegetatie veranderde van een open, koudeminnende vegetatie naar een gesloten berkenbos.⁹

Aan het eind van de laatste ijstijd bevond de kustlijn zich ver ten westen van de huidige kustlijn. Door de zeespiegelstijging schoof de kustlijn oostwaarts. De huidige kustlijn begon gestalte te krijgen door de vorming van strandwallen. Dit gebeurde onder invloed van de grote aanvoer van sediment door golfwerking en zeestromingen. Dit proces heeft geresulteerd in een serie strandwallen die parallel aan de huidige kustlijn georiënteerd zijn waarbij de ouderdom van oost naar west afneemt. Tussen de strandwallen liggen de strandvlakten. Dit zijn langgerekte depressies met een zwak golvend reliëf. Onder invloed van de wind, konden de strandwallen overstoven worden door duinzand.

Tussen 2250 en 1950 voor Chr. vormde zich een 500 meter brede strandwal, waarop later de dorpen Noordwijk-Binnen en Noordwijkerhout ontstonden. Weer ongeveer honderd jaar later vormden zich ten westen van de strandwal van Noordwijk-Binnen nog een aantal kleinere strandwallen waarna een periode van uitbouw van het strand volgde. In die periode veranderde de monding van de Oude Rijn van een estuarium in een delta. De kustlijn boog als het ware om de afzettingen van de Rijn heen en de strandwallen volgden de lijn van deze uitgebouwde kust.

Omstreeks het begin van de jaartelling stagneerde de uitbouw van de kust en vanaf de Middeleeuwen vond een overgang plaats naar kusterosie. Rond 1000 na Chr. traden op de meest westelijke strandwallen grootschalige verstuingen op. Deze duinen betreffen de huidige, reliëfrijke duinen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Schoorl). Ook de oostelijker gelegen strandwallen vonden op kleinere schaal door menselijke invloeden verstuingen plaats. Het zand is sterk kalkhoudend en bevat veel schelpgruis. Het ontstaan van deze duinen hield niet alleen verband met een klimaatsverandering en de versteiling van de kust met een daarmee samenhangende verdroging, maar ook met houtkap en overbegrazing door vee.

Op de geraadpleegde bodemkaart is het plangebied gekarteerd als bebouwd, maar gezien de landschappelijke ligging worden vlakvaaggronden verwacht.¹⁰ Vlakvaaggronden zijn gronden waarin (nog) weinig bodem heeft plaatsgevonden. De gronden worden vooral gevormd in jonge polders of uitgestoven laagten, of tot nabij het grondwater afgegraven terreinen.¹¹ In het zuidelijke deel zijn mogelijk kalkrijke enkeerdgronden aanwezig. De enkeerdgronden zijn oude bouwlanden, die op de zandgronden zijn ontstaan door het langdurig gebruik als akkerland met het zogenaamde drie-steek-delven. Dit was voor dit gebied een grondbewerking waarbij de grond regelmatig drie steken, tot ongeveer 90 cm diepte, werd omgespit. Door deze grondbewerking is een humushoudende laag van 50 à 90 cm ontstaan.

In het bollengebied zijn grote delen van de bodem afgegraven en geëgaliseerd. In het plangebied lijkt dit met name in het zuidelijke deel het geval te zijn.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afbeelding 4):

⁹Berendsen 2005a.

¹⁰ Vos, *et al.* 1992.

¹¹ Berendsen 2005b.

Onderzoek smeldings- nummer	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
4.916 ¹²	Booronderzoek	Ten zuiden van het plangebied de Wulp zijn boringen verricht ter hoogte van het voormalige Sancta Maria terrein. Hieruit bleek dat in het gebied meerdere archeologische niveaus verwacht kunnen worden in de duinen en de onderliggende afzettingen. De archeologische niveaus werden vanaf 0,6 m + NAP verwacht.	Proefsleuvenonderzoek op de locaties met een hoge archeologische verwachting.
5.601	Bureauonderzoek	Onbekend	Betreft een inventarisatie van archeologische vindplaatsen in de Amsterdamse Waterleidingduinen.
9.454	Proefsleuvenonderzoek	Tijdens het onderzoek zijn resten uit de Bronstijd en IJzertijd aangetroffen.	Onbekend
16.676 ¹³	Bureauonderzoek	Ten behoeve van de aanleg van een fietspad. Vermoedelijk was het plangebied omgespoten, waardoor de natuurlijke opbouw tot 1 m –mv is verstoord.	Verkenkend booronderzoek.
20.492 ¹⁴	Booronderzoek	In het plangebied kunnen archeologische waarden vanaf de Bronstijd worden verwacht in de top van de strandwal en de bovenliggende duinafzettingen. De bodem is echter tot 2 m diep verstoord, waarschijnlijk door omspuiting in het kader van de bollenteelt.	Geen vervolgonderzoek.
21.711, 21.713 en 21.714 ¹⁵	Booronderzoek	Betreft vervolg op onderzoeksmelding 16.676. In het gebied is geconstateerd dat de bovengrond deels is verstoord. Ook zijn geen archeologische vondsten gedaan.	Geen vervolgonderzoek.
40.834 ¹⁶	Bureauonderzoek	In het gebied bestaat een kans op intacte archeologische resten.	Verkenkend booronderzoek.
49.110 ¹⁷	Bureauonderzoek	Op basis van het bureauonderzoek bestaat een middelhoge verwachting voor archeologische resten vanaf het Neolithicum.	Verkenkend booronderzoek.
51.269 ¹⁸	Booronderzoek	Tijdens het veldonderzoek is geconstateerd dat het gebied op een strandvlakte ligt en grotendeels is verstoord, waarschijnlijk ten behoeve van de bollenteelt.	Geen vervolgonderzoek
58.414 ¹⁹	Bureauonderzoek	Samenvatting van reeds uitgevoerd onderzoek, resulterend in een verwachtingskaart van het gebied (zie 4.916, 9.454)	Niet van toepassing

Waarnemingsnr	Omschrijving	Datering ²⁰	Opmerking
---------------	--------------	------------------------	-----------

¹² Wilbers 2013.

¹³ Mietes & Schrijvers 2006.

¹⁴ Van Lil 2007.

¹⁵ Diepeveen-Jansen & Klerks 2007.

¹⁶ Geen rapport aanwezig in Dans Easy.

¹⁷ Geen rapport aanwezig in Dans Easy.

¹⁸ Rapport nog niet beschikbaar

¹⁹ Wilbers 2013.

²⁰ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

Waarnemingsnr	Omschrijving	Datering ²⁰	Opmerking
8.549	Keramiek.	LME-NT	Coördinaten administratief geplaatst
404.124	Keramiek, steen en git.	BRONS-IJZ	Aangetroffen tijdens proefsleuvenonderzoek. Behoort bij onderzoeksmelding 9.454.
412.547	Keramiek, handgevormd.	BRONS	Aangetroffen tijdens booronderzoek. Behoort bij onderzoeksmelding 4.916.

In ARCHISII zijn voor het onderzoeksgebied geen AMK-terreinen en vondstmeldingen geregistreerd.

Op de provinciale en gemeentelijke beleidskaarten staat de volgende archeologische verwachting voor het plangebied aangegeven:

Bron	Verwachting	Toelichting
Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland (CHS)	Noordelijke deel redelijke tot grote trefkans op archeologische sporen en in het zuidelijke deel zeer grote trefkans op archeologische sporen	De redelijke tot grote trefkans is gebaseerd op de ligging van dit deel van het plangebied in een strandvlakte. De zeer grote trefkans is vanwege de aanwezigheid van een strandwal in het zuidelijke deel.
Gemeentelijke beleidskaart (afb. 5)	Laag tot hoog.	De hoge verwachting in het zuidoostelijke deel is gebaseerd op de ligging van een strandwal. In het centrale deel wordt op basis van archeologische en landschappelijke gronden de kans op het aantreffen van behoudenswaardige archeologische vondsten of sporen klein geacht. Hieronder vallen ook de locaties waar de bodem dusdanig is verstoord, dat eventuele archeologische resten als verloren beschouwd kunnen worden. De noordelijk gelegen zone in het noordelijke deel heeft op basis van de geologische en bodemkundige opbouw een middelhoge verwachting.

Op basis van het reeds uitgevoerd onderzoek in de omgeving van het plangebied zijn met name archeologische resten uit de Bronstijd aangetroffen. Wel moet rekening gehouden worden met de aanwezigheid van diep verstoorde bodems, met name in delen waar bollenteelt heeft plaatsgevonden.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Noordwijkerhout ²¹	1687	Het gebied bevindt zich ten noorden van de Crayen Laen en is onbebouwd. Het gebied wordt 'Noort Wyck' genoemd
Kadastrale minuut ²²	1811-1832	Het gebied bevindt zich in de Noordzijder Polder, ten noorden van een sloot (Duinsloot). Het plangebied zelf is in gebruik als weiland.
Bonnekaart (afb. 6) ²³	1877-1927	Idem aan situatie 1811-1832
Topografische kaart ²⁴	1949	In het gebied heeft herpercelering en herinrichting plaatsgevonden. In het centrale deel is een min of meer noordzuid georiënteerde sloot gegraven. Het gebied is in gebruik als bouwland. Ten oosten van het plangebied is een doorgaande weg gesitueerd. Ten zuidwesten van het lijken kassen aanwezig te zijn.

²¹ Baltasar & Berckenrode 1615.

²² Kadaster 1811-1832.

²³ Bureau Militaire Verkenningen 1877-1927.

²⁴ Kadaster 1949-1993.

Bron	Jaartal	Historische situatie
Topografische kaart ²⁵	1969	Meer bebouwing in het onderzoeksgebied. In het noordoostelijke deel is bebouwing aanwezig. Het overige deel is in gebruik als bouwland.
Topografische kaart ²⁶	1981-1993	Ten westen van het plangebied is een camping aanwezig. Het plangebied zelf is in het noordoostelijke deel bebouwd. Het overige deel is onbebouwd en in gebruik als camping. Huidige situatie.

Het plangebied bevindt zich ten noordwesten van Noordwijkerhout en is volgens de oudst geraadpleegde gedetailleerde kaart (kadastrale minuut uit 1811-1832) in gebruik als weiland. Het gebied is ten noorden van een sloot (duinsloot) gesitueerd. Deze situatie verandert nauwelijks (afb. 6). Pas in de tweede kwart van de 20^e eeuw vindt aanleg van wegen en herinrichting van het gebied plaats. In het centrale deel is nu een min of meer noordzuid georiënteerde sloot gegraven. Het overige deel van het plangebied is in gebruik als wei- en/of bouwland. Vanaf de derde kwart van de 20^e eeuw is in het noordoostelijke deel bebouwing aanwezig. Vermoedelijk betreft het hoofdgebouw van camping de Wulp. Het overige deel is grasland en wordt gebruikt voor kampeerplaatsen.

2.3.5 Beschrijving huidig gebruik

Het plangebied is momenteel in gebruik als campingterrein. In het noordoostelijke deel is bebouwing gesitueerd.

In het kader van het onderzoek zijn gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIC.²⁷ Uit de hierop ontvangen gegevens blijkt dat in het zuidelijke deel van het gebied datatransportkabels aanwezig zijn. Ook ter hoogte van de noordoostelijk gelegen bebouwing zijn kabels gelegen.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Het plangebied bevindt zich in de strandvlakte met in het uiterste zuidelijke deel de strandwal van Noordwijkerhout. Deze is gevormd omstreeks 2000 v. Chr. In de ondergrond worden daarom duin- en strandafzettingen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort) verwacht.

Tijdens de duinvorming had het landschap een zeer dynamisch karakter met een afwisseling van verstuivingen en nattere perioden waarin bodemvorming kon optreden. Daarom moet binnen het plangebied rekening worden gehouden met de aanwezigheid van overstoven bodems. Deze manifesteren zich in de vorm van humeuze banden. Hierin kunnen archeologische resten uit perioden van de Bronstijd tot en met de Middeleeuwen aanwezig zijn. Ook op de hogere delen in de aangrenzende strandvlakten kunnen, met deze voldoende droog waren, archeologische resten worden aangetroffen.

De vondstenlaag zal naar verwachting bestaan uit een vermenging van ondermeer kleine fragmenten aardewerk, houtskool en bot met het oorspronkelijke substraat. De meeste typen archeologische resten (bot, houtskool, aardewerk, metaal) zullen door de droge en zuurstofrijke condities matig slecht zijn geconserveerd. Archeologische sporen kunnen goed geconserveerd zijn vanwege het feit dat ze op een gegeven moment zijn overstuiving met duinzand en afgedekt door veen en klei afzettingen, waardoor ze buiten het bereik van (sub)recente bodemverstorende activiteiten zijn gebleven.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

²⁷ KLIC-melding 14G199588.

Aan het maaiveld moet rekening gehouden worden met de aanwezigheid van archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en/of Nieuwe Tijd. Feit is echter dat de percelen volgens de historische kaarten vanaf de 17^e als weiland gebruikt zijn. De aanwezigheid van waarden uit de Nieuwe tijd mag daarom klein geacht worden. Indien aanwezig zal het bijbehorende sporen- en vondstenlaag van deze resten zal zich niet dieper bevinden dan ca. 30 cm beneden het maaiveld. Organische resten en bot zullen door de boven het hoogste grondwaterpeil (120 cm -mv) heersende relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Andere type indicatoren (aardewerk) zijn waarschijnlijk matig goed geconserveerd.

Het zuidelijke deel van het plangebied is in het verleden een zanderij geweest. Ter plekke is zand gewonnen, mogelijk ter ophoging van bepaalde delen van het landschap. Er dient derhalve rekening mee gehouden te worden dat in het zuidelijke deel geen archeologische resten meer aanwezig zijn. Op grond van het vigerende archeologiebeleid in de gemeente Noordwijk is hier geen onderzoek noodzakelijk. In het noordoostelijke deel zijn gebouwen aanwezig. De bouw hiervan zal geresulteerd hebben in bodemverstoringen. Tot hoe diep deze verstoring echter reikt, is onbekend.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

In het plangebied moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische resten. Het meest kansrijk is het noordelijke en het uiterste zuidelijk deel. Geadviseerd wordt om in deze delen een Inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uit te voeren, met als doel de bodemopbouw en de intactheid vast te stellen.

Het centrale deel van het plangebied strekt zich uit in een zanderij. In dit deel heeft in het verleden zandwinning plaatsgevonden. De kans dat archeologische resten bewaard zijn gebleven is klein. Op grond van het vigerende archeologiebeleid in de gemeente Noordwijk is hier geen onderzoek noodzakelijk.

3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.1 Plan van Aanpak

3.1.1 Inleiding

Het doel van het inventariserende veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting, zoals deze is geformuleerd in par. 2.4.

Op 27 mei 2014 werd een Plan van Aanpak opgesteld, waarin de werkwijze van het onderzoek werd vastgelegd. In lijn met de conclusie naar aanleiding van de gespecificeerde verwachting (par. 2.4) is gekozen voor een verkennend booronderzoek.

Met het verkennende booronderzoek zal de bodemopbouw en de mate van intactheid daarvan bepaald worden. Het leidt tot beantwoording van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van de ondergrond in het plangebied?
- In hoeverre is deze opbouw nog intact?
- Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied?
- Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?
- Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?
Zo ja:
 - Op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP zijn deze archeologische indicatoren aangetroffen?
 - Wat is de horizontaal ruimtelijke spreiding van deze archeologische indicatoren?

- Wat is de aard en ouderdom van deze indicatoren?
- In welk opzicht kan op basis van het veldonderzoek de archeologische verwachting worden bijgesteld?
- In hoeverre worden de (mogelijk aanwezige) archeologische waarden bedreigd door toekomstige planontwikkeling?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

3.1.2 Uitvoeringsplan veldwerkzaamheden

Voor het beantwoorden van de in par. 3.1.1 genoemde onderzoeksvragen is de volgende onderzoeksmethode het meest geschikt:

Aantal boringen:	Acht
Boorgrid:	In raaien met onderlinge boorafstand van 50 m, afstand tussen de raaien is 40 m. De boringen worden uitgevoerd op de delen met een middelhoge en hoge archeologische verwachting.
Diepte boringen:	200 cm –mv.
Boormethode:	Edelman met diameter 7cm, guts met diameter 3cm en zuigerboor met diameter 5 cm (handmatig).
Bemonstering:	Versnijden en verbrokkelen.

De bodemtextuur en archeologische indicatoren worden beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd.²⁸ De X- en Y-coördinaten worden ingemeten met een GPS met een nauwkeurigheid van 2 m. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van AHN-beelden.

3.1.3 Monsternameplan

Hoewel een verkennend booronderzoek niet als primair doel het opsporen van archeologische vindplaatsen en indicatoren heeft, zullen eventuele relevante archeologische vondsten wel worden verzameld en indien mogelijk globaal worden gedetermineerd. Ook voor het onderzoek relevante bodemlagen zullen worden bemonsterd.

3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.2.1 Lithologische beschrijving

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 7. De boorgegevens worden gepresenteerd in Bijlage 1.

Pakket	Diepte (cm –mv)	Omschrijving	Interpretatie
1	0-45/80	Matig siltig, matig fijn, kalkloos en overwegend bruingrijs zand. Het zand heeft in een aantal boringen een gevlekt karakter.	Bouwvoor / omgewerkte en/of opgebrachte laag.
2	40/45-85/150	Matig siltig, matig fijn, kalkloos en donkergrijs zand, dat sterk humushoudend is. Het zand heeft een gevlekt karakter.	Omgewerkte laag
3	95-150	Sterk zandig, donkerbruin en kalkloos veen. dit pakket is alleen in boring 5 waargenomen.	Hollandveen (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen Laagpakket)
4	85/150-300/350	Matig tot zeer grof, slecht gesorteerd en kalkrijk zand, dat grijs van kleur is. In het zand zijn schelpenresten en plantenresten aanwezig. Ter hoogte van de boringen 3 en 7 in deze laag een veenlaagje aangetroffen.	Strandzand (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort)

²⁸ Bosch 2005; Normalisatie-Instituut 1989.

3.2.2 Interpretatie

Op basis van het veldonderzoek bestaat het onderste aangeboorde pakket uit onverstoorde kalkrijke strandafzettingen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort). In het zand zijn verspoelde plantenresten, schelpenfragmenten en sporadisch veenlagen aanwezig. In de boring 5 wordt het zand afgedekt door een 55 cm dikke laag zandig veen (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen Laagpakket). In de overige boringen ontbreekt deze veenlaag en gaan de onverstoorde strandafzettingen met een scherpe grens over naar een sterk humeus en omgewerkt pakket zand. Mogelijk is in dit pakket de oorspronkelijk aanwezige veenlaag opgenomen. Vanaf gemiddeld 60 cm –mv tot aan het maaiveld is een pakket omgewerkt en/of deels opgehoogd zand aanwezig, dat bruine en grijze vlekken bevat.

In het plangebied zijn in de onverstoorte strandafzettingen geen aanwijzingen, zoals humeuze bodems of ontkalkte niveaus, aangetroffen die wijzen op een mogelijk archeologisch niveau. De aangetroffen bodems wijzen erop dat het plangebied tijdens de vorming van de strandafzettingen nagenoeg onder constante invloed van de zee is geweest. Hier werd in het verleden niet geleefd. Op de onverstoorte strandafzettingen is een gemiddeld 100 cm dikke laag omgewerkt zand aanwezig. De kans op intacte archeologische resten in de bovengrond wordt derhalve zeer klein geacht.

3.3 Conclusies

De in paragraaf 3.1.1 gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Wat is de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van de ondergrond in het plangebied?*
Het plangebied bevindt zich in een strandvlakte, waarin strandafzettingen zijn afgezet. Lokaal zijn de strandafzettingen afgedekt door veen. De bovenste 100 cm –mv bestaat uit omgewerkte lagen overwegend humeus zand. Deze gronden worden geïnterpreteerd als enkeerdgronden
- *In hoeverre is deze opbouw nog intact?*
In het plangebied is de bovenste circa 100 cm verstoord, waarschijnlijk door agrarische werkzaamheden.
- *Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied?*
De strandafzettingen zijn potentieel archeologisch relevant. In de afzettingen zijn echter geen aanwijzingen, zoals humeuze bodems of ontkalkte niveaus, aangetroffen die wijzen op een mogelijk archeologisch niveau.
- *Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?*
Niet van toepassing.
- *Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?*
Nee, deze zijn niet aangetroffen.
Zo ja:
 - *Op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP zijn deze archeologische indicatoren aangetroffen?*
Niet van toepassing.
 - *Wat is de horizontaal ruimtelijke spreiding van deze archeologische indicatoren?*
Niet van toepassing.
 - *Wat is de aard en ouderdom van deze indicatoren?*
Niet van toepassing.
- *In welk opzicht kan op basis van het veldonderzoek de archeologische verwachting worden bijgesteld?*
Op basis van het veldonderzoek wordt de kans op intacte archeologische resten zeer klein geacht.

- *In hoeverre worden de (mogelijk aanwezige) archeologische waarden bedreigd door toekomstige planontwikkeling?*
Niet van toepassing aangezien door de toekomstige planontwikkeling geen archeologische waarden bedreigd worden.
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*
Het plangebied wordt als voldoende onderzocht beschouwd.

4 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Literatuur

- Baltasar, Fl. & B. Florisz. van Berckenrode, 1615: *Kaart van Noordwijkerhout*.
- Berendsen, H.J.A., 2005a: *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. 3e druk. Assen (Fysische Geografie van Nederland 4).
- Berendsen, H.J.A., 2005b: *Landschap in delen. Overzicht van de geofactoren*. 3e druk. Assen (Fysische Geografie van Nederland).
- Berg, M.W. van den, Rijks Geologische Dienst, 1989: *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1 : 50.000. Blad 24 Oost - 25 Zandvoort Amsterdam*. Opname o.l.v. M.W. van den Berg. DLO-Staring Centrum, Wageningen.
- Bosch, J.H.A., 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- de Mulder, E.F.J., M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhof & T.E. Wong (red.), 2003: *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten (Geologie van Nederland 7).
- Diepeveen-Jansen, M. & K. Klerks, 2007: *Fietspad Kraaierslaan, gemeente Noordwijkerhout; een inventariserend Veldonderzoek door middel van boringen*. V407).
- Groot, N.C.F. & A.W.E. Wilbers, 2010: *In de bodem van Noordwijk; Archeologische Waarden- en Verwachtingskaart en Archeologische beleidskaart van de gemeente Noordwijk*. Rapport 956).
- Kadaster, 1811-1832: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel de grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Noordwijk, Zuid-Holland, sectie C, blad 01*.
- Kadaster, 1949-1993: *Topografische kaart van Nederland schaal 1:25.000, Hillegom / Lisse / Noordwijkerhout / Zandvoort, kaartblad 24H. .*
- Lil, R. van, 2007: *Noordwijkerhout – Club Soleil*. Amersfoort (ADC Rapport 864).
- Meer, K., van der, 1950: *Bodemkaart van de Bollenstreek, schaal 1:25.000*. Wageningen.
- Mietes, E.K. & R. Schrijvers, 2006: *Fietspad Kraaierslaan, gemeente Noordwijkerhout; Een archeologisch bureauonderzoek*. Rapport 307).
- Normalisatie-Instituut, Nederlands, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- SIKB, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Verkenningen, Bureau Militaire, 1877-1927: *Bonnekaart schaal 1:25.000, Lisse, Kaartnummer 383.*).
- Vos, G.A., G.G.L. Steur, W. Heijink, H. de Bakker, O.H. Boersma & C. Hamming, 1992: *Bodemkaart van Nederland 1 : 50.000 : toelichting bij kaartblad 24 - 25 West, Zandvoort - Amsterdam*. DLO-Staring Centrum, Wageningen.
- Wilbers, A.W.E., 2013: *Archeologisch bureauonderzoek Sancta Maria Gemeente Noordwijk en Noordwijkerhout*. 1579).

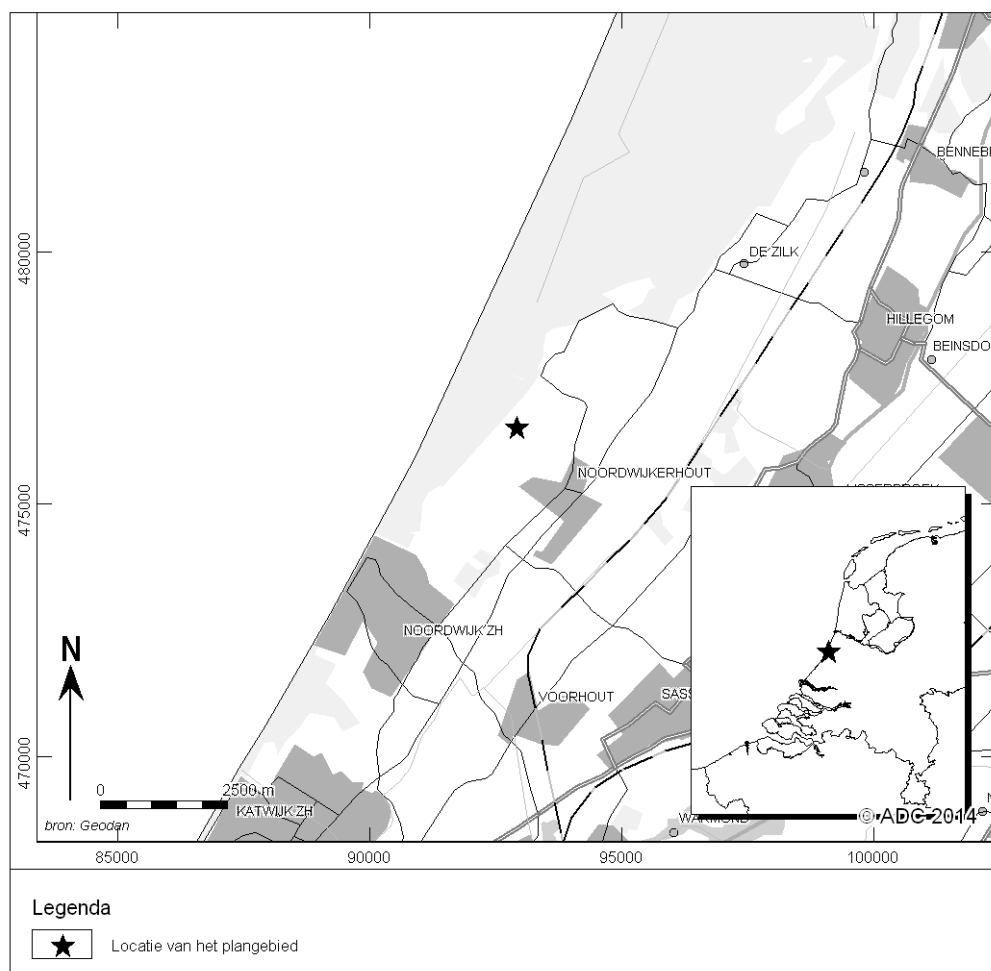
Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ahn.nl/viewer>
<http://www.watwaswaar.nl>

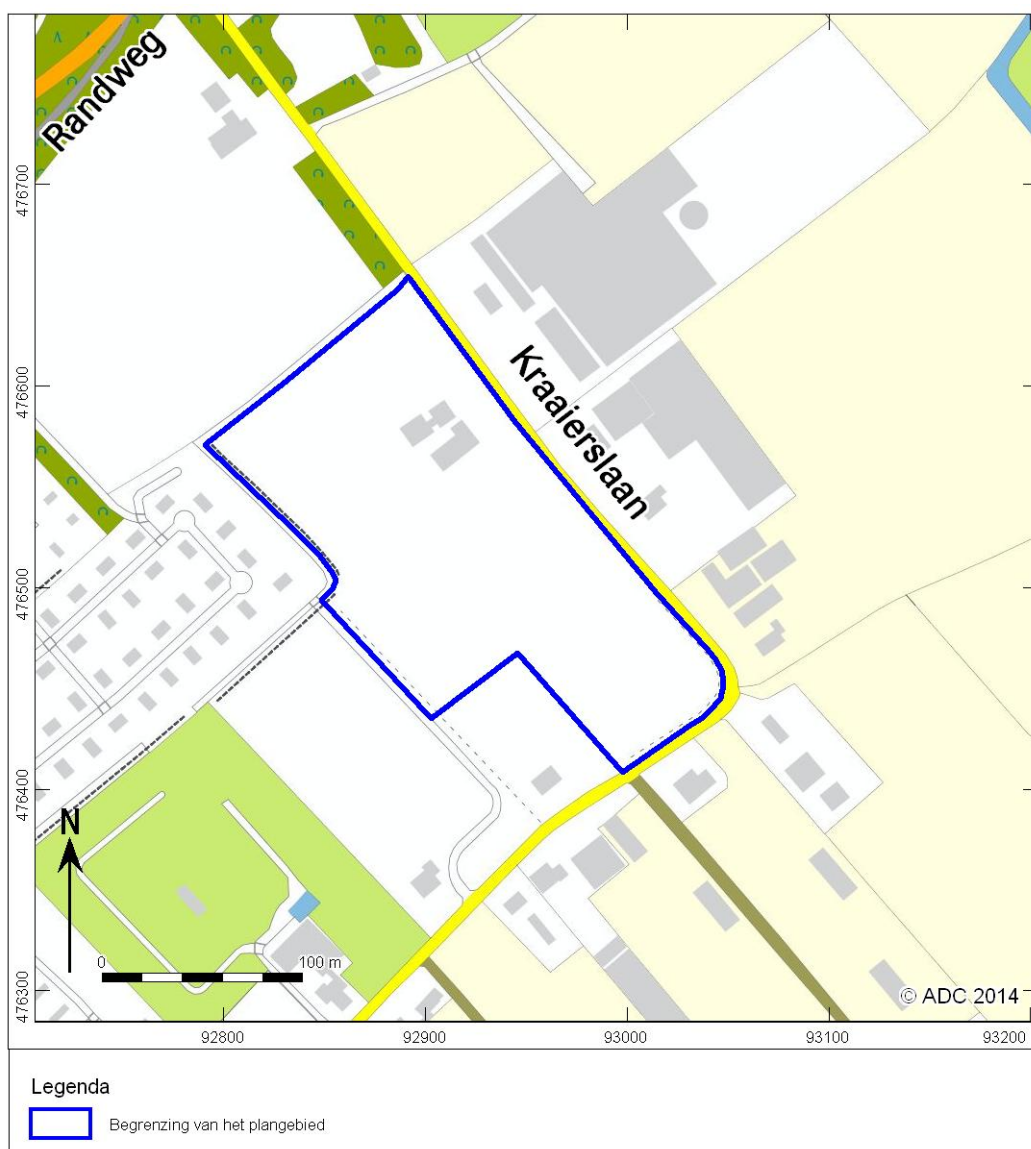
Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 Toekomstige situatie
Afb. 4 Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland en Archis-meldingen
Afb. 5 De Archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Noordwijk
Afb. 6 het plangebied op de Bonnekaart uit 1877
Afb. 7 Boorpuntenkaart

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

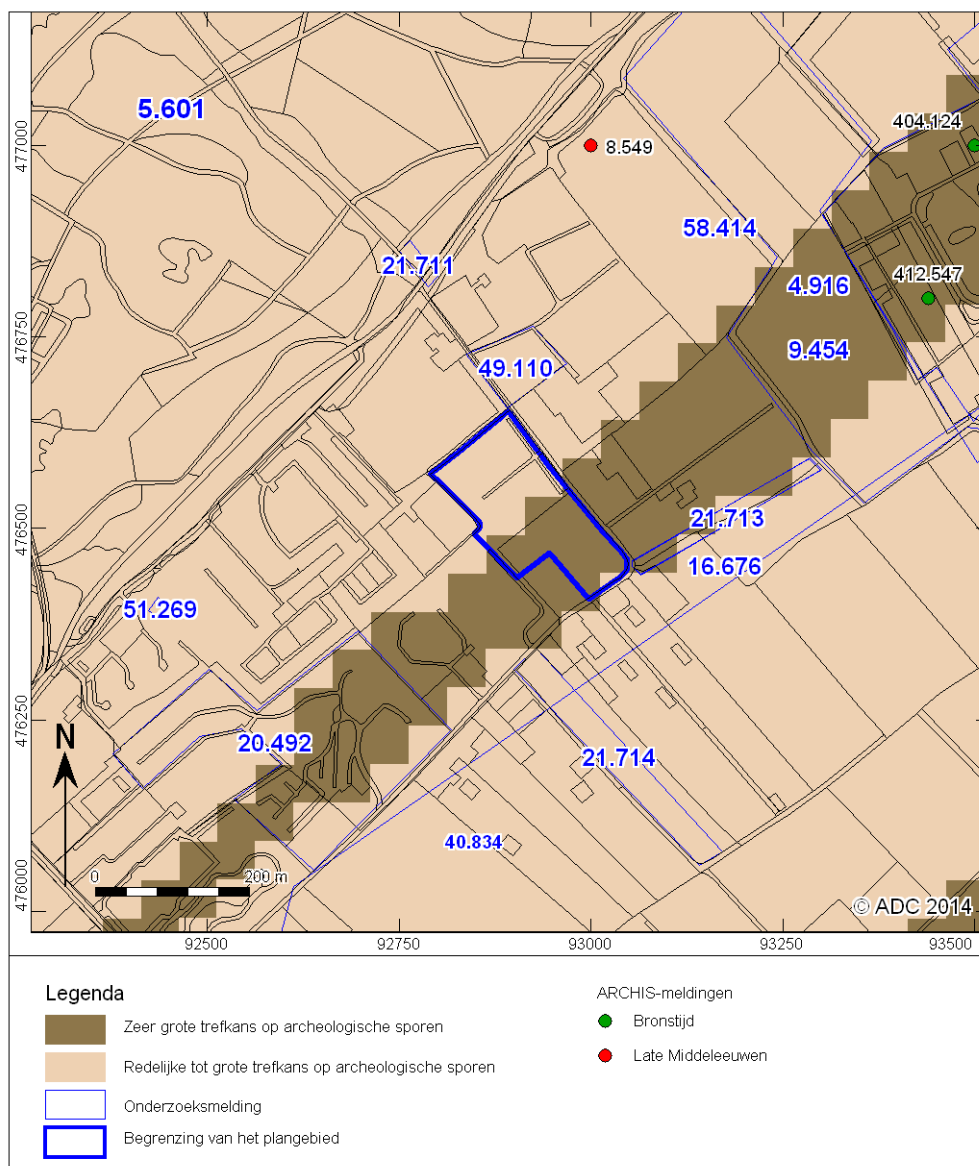
Afb. 1 Locatie van het plangebied

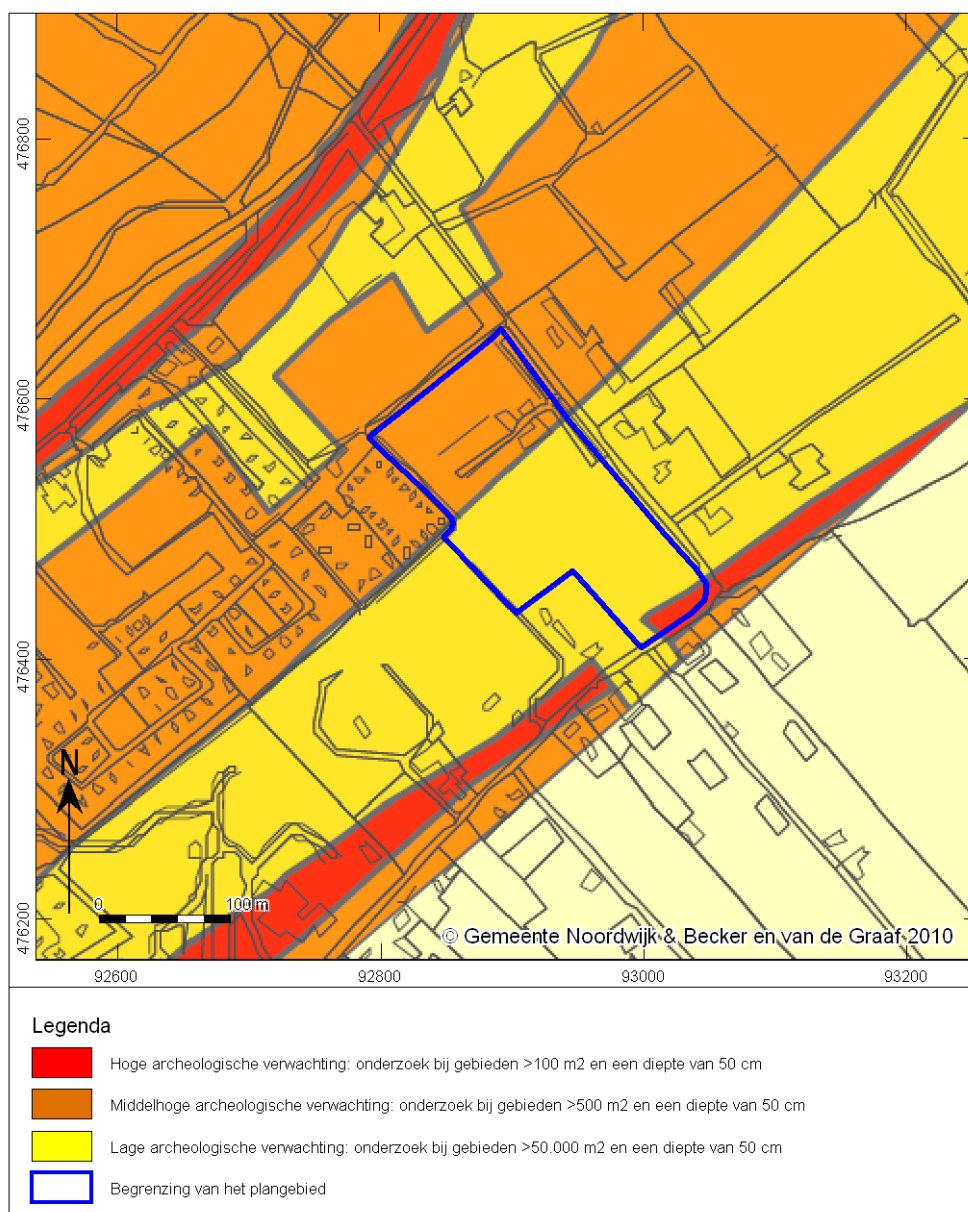
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Toekomstige situatie

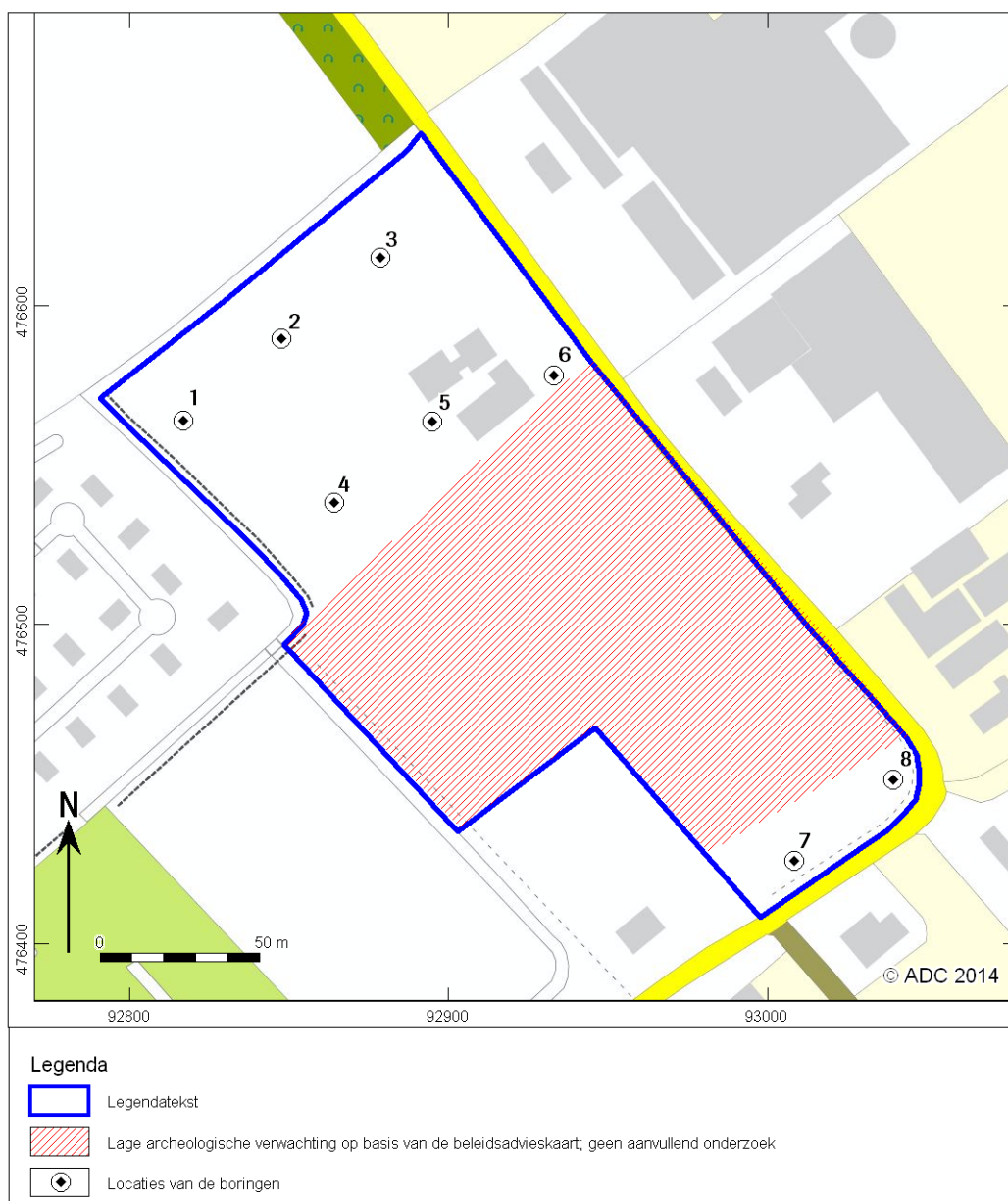
Afb. 4 Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland en ARCHIS-meldingen

Afb. 5 De Archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Noordwijk

Afb. 6 Het plangebied op de Bonnekaart uit 1877

Afb. 7 Boorpuntenkaart